



Prof. dr. Wim van Vierssen.

## Aanpak gevolgen klimaatverandering

# ‘Tijd voor een Waterbank!’

Tussen zijn laatste college en de afscheidsborrels vond (inmiddels) oud-directeur van KWR en oud-hoogleraar Science System Assessment aan de TU Delft prof. dr. Wim van Vierssen tijd om zijn visie te geven op de uitdagingen waarvoor klimaatveranderingen Nederland stellen op het gebied van water en drinkwatervoorziening.

Van Vierssen nam de afgelopen decennia actief deel aan enkele grote programma's uit het Fonds Economische Structuurversterking rondom klimaatverandering. Zo was hij onder andere voorzitter van 'Klimaat voor ruimte', de voorloper van 'Kennis voor klimaat'. In totaal is van 2006 tot 2013 onder dit programma zo'n 90 miljoen euro besteed aan onderzoek. 'Het was eigenlijk de eerste keer dat we alle – vaak al bekende – feiten over klimaatverandering hebben samengebracht en geanalyseerd in een maatschappelijke context. Dit vormde in de jaren daarna het fundament voor het Nederlandse klimaatbeleid, waar ook bijvoorbeeld het Deltaprogramma uit voort is gekomen.'

*Welke gevolgen van klimaatverandering ziet KWR in Nederland met effect op grondwater en op oppervlaktewater?*

Van Vierssen: 'Rondom klimaatverandering is geen paniek of stemmingmakerij nodig, maar alertheid is wel geboden. De

wetenschappelijke feiten wijzen duidelijk in één richting: het klimaat verandert en menselijk handelen lijkt daarbij een belangrijke oorzaak.'

### Watertekort

'Als je naar het hoofdwatersysteem kijkt, valt meteen op dat we weliswaar een neerslagoverschot hebben, maar dat dit zeer slecht verdeeld is. In winter en herfst valt vaak te veel water, dat we dan snel willen afvoeren naar zee. In lente en zomer valt er vaak gedurende langere tijd te weinig regen en komen we water tekort, omdat we onvoldoende voorraden hebben aangelegd. Grote delen van ons land – en de rest van Europa – zijn aan het verdrogen. Er is nu al onvoldoende water van de gewenste kwaliteit voor alle watergebruikers.'

Wat zijn volgens u de grootste klimaatuitdagingen op het gebied van water?  
Van Vierssen: 'Het neerslagpatroon wordt door de klimaatverandering alleen nog maar grilliger, wat gevolgen heeft voor het beheer van onze waterresources. Maar ook voor de kwaliteit van ons oppervlaktewater, het stedelijk waterbeheer en de temperaturen van het oppervlakte- en grondwater. Op al deze vlakken schuiven we steeds meer richting de nog net toelaatbare grenzen – en gaan we er soms overheen.'

Welke oplossingsrichtingen ziet u voor deze uitdagingen?

Van Vierssen: 'Technisch-wetenschappelijk beschikken we over voldoende kennis en hebben we het conceptueel wel op orde. Nu is het een zaak van willen en doen. De politiek, het maatschappelijke middenveld en het bedrijfsleven zullen samen aan de bak moeten.'

### Grootschalig beheer van waterresources

'Op het gebied van kwantitatief beheer van waterresources verwacht ik veel van initiatieven zoals COASTAR in Zuid-Holland, met als doel het opslaan van zoetwater in de bodem van West-Nederland om de watervoorziening in de toekomst veilig te stellen. Ook het aanwijzen van Aanvullende Strategische Voorraden is een stap in de juiste richting. Andere mogelijke oplossingen liggen in het zoeken naar alternatieve bronnen. Dat kan betekenen: ander oppervlaktewater kiezen voor inname van water of nieuwe grondwatervoorraden zoeken. Maar je kunt ook kijken of je drinkwater kunt maken uit regen-, afval- of zeewater. Daarnaast is het vasthouden van neerslag van belang, zowel in landelijk gebied als in de stad. En vergeet vooral besparingen niet, dat is laaghangend fruit.'

### De Waterbank

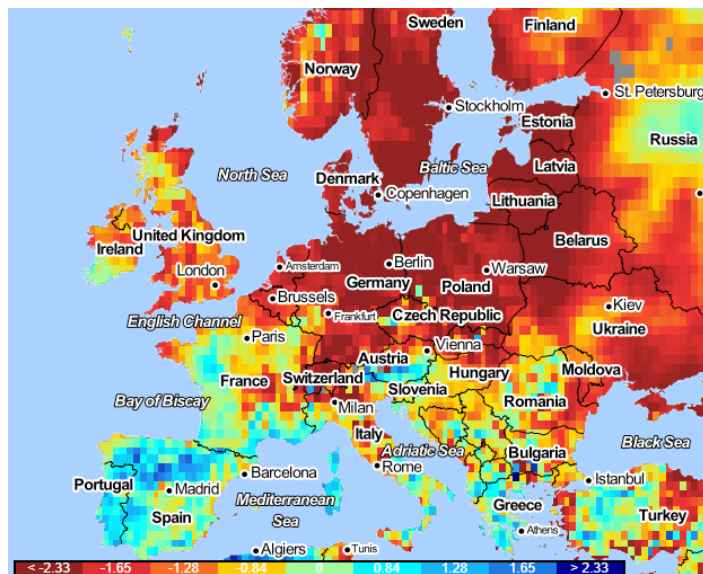
'Mede gezien de tekorten en overschotten in de tijd en de uiteenlopende wensen van gebruikers kan ik me in de toekomst regionale waterbanken vormen die samen in feite een soort Nationale Waterbank voorstellen. Waterbanken zijn fysieke, maar ook administratieve instrumenten, waarmee je water tijdelijk kunt opslaan of hergebruiken, al naar gelang de behoefte. Een ondergrondse opslag zoals door COASTAR wordt nagestreefd en gerealiseerd, zou daarin een belangrijke rol kunnen spelen.'

### Waterkwaliteit

Van Vierssen vervolgt: 'Aan de kwalitatieve kant kun je denken aan organisatorische maatregelen om het oppervlaktewater schoner te maken, zoals een strikter beleid voor lozingsvergunningen en meer toezicht. Milieubeleid zou meer gericht moeten zijn op grotere biodiversiteit; dat lijkt de laatste jaren enigszins onder te sneeuwen. Vergroening en verblauwing van het landbouwbeleid – en dan met name terugdringen van uitspoeling van gewasbeschermingsmiddelen en nitraten – zou een positieve invloed moeten hebben op de grondwaterkwaliteit. Ook andere diffuse verontreinigingen – opkomende stoffen, medicijnresten – moeten voortvarend worden aangepakt.'

Wat is ervoor nodig om die oplossingen te laten slagen?

Van Vierssen: 'Daar kan ik kort in zijn: je hebt kennis nodig, de competenties en de wil om het te doen, en je moet het samen doen. Bij mijn afscheidscollage in Delft heb ik in dit kader het belang van 'duurzaamheidsgildes' genoemd: brede coalities van overheden, bedrijven en andere belanghebbenden die allemaal hetzelfde doel



De kleurschaal op de SPEI Global Drought Monitor kaart van Europa (juni 2018) geeft aan of het neerslagoverschot (neerslag minus referentieverdamping) in een bepaalde tijdsperiode (in dit geval de afgelopen drie maanden) kleiner of groter is dan normaal. Is de waarde negatief (rode kleur,  $<0$ ), dan is het droger dan normaal. Is de waarde positief (blauwe kleur,  $>0$ ), dan is het natter.

nastreven. Het gaat om een integrale aanpak en dat lukt je niet in je eentje, daar heb je iedereen bij nodig.'

Wat zou hiervoor in het Haagse en Brusselse beleid moeten gebeuren?

Van Vierssen: 'Ik vind dat we het in Nederland over het algemeen goed regelen. Of het nu het Deltaprogramma is of de Topsector Water: we mogen trots zijn op onze overheid, die met vooruitziende blik problemen voortvarend te lijf gaat. Ja, het kan altijd anders of sneller, maar volgens mij gaat het best goed. De politieke wil is er, de instituties zijn er en de regelgeving biedt voldoende mogelijkheden. Wat we in de gaten moeten houden, is het drieluk dat ik eerder noemde: kennis, competenties en het besef dat het samen moet.'

### Duurzaamheidsgildes

'De afgelopen twintig jaar zien we een zich terugtrekkende overheid, onder invloed van de denkbeelden van neo-liberalen en economen zoals Milton Friedman. Inmiddels lijkt het – en hoop ik – dat het tij aan het keren is. Sommige taken kun je niet alleen aan het bedrijfsleven overlaten, daar zal de overheid ook een rol bij moeten spelen. Daarom pleit ik voor duurzaamheidsgildes die alle benodigde kennis, geld en vaardigheden bij elkaar brengen om deze (en andere) problematiek aan te pakken.'

Wat is uw visie op de uitdagingen rondom klimaat en water in Nederland?

Van Vierssen: 'Ik ben optimistisch gestemd. Volgens mij weten we wat er moet gebeuren, kunnen we dat doen en kunnen we dat ook organiseren. Ik denk dat de meeste partijen er inmiddels wel van overtuigd zijn dat we klimaatverandering moeten tegengaan en terugdringen, maar ons tegelijkertijd moeten instellen en voorbereiden op de gevolgen ervan. Want die zijn niet kinderachtig! Ik zou dus zeggen: 'Aan de slag!'